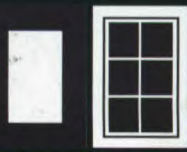

TWICKELBLAD

2
2004

- * Een uitschieter in de reewildstand
- * Plan voor herinrichting Deldense rondweg gereed
- * Landgoedwinkel Twickel
- * Stichting Baron Van Ittersumfonds
- * Het vangen van nachtvinders in de rotstuijn

SPAAR TWICKEL

TWICKELBLAD

Een gezamenlijke uitgave van:
Stichting Twickel en de
Vereniging Vrienden van Twickel.

Het Twickelblad geeft informatie
over de historie en het beheer van
Twickel in al zijn aspecten.

Redactie:

A. Brunt (eindredactie)
M.W.H. Hermanussen
H. Kleerebezem
J. Scheffer (eindredactie)
A.H. Schimmelpenninck

Stichting Twickel
Postbus 2, 7490 AA Delden
tel. 074 - 3761309

Vereniging Vrienden van Twickel
Secretaris J.W. Hakstegen
Muldersweg 11
7491 AZ Delden

Het Twickelblad wordt gratis toege-
zonden aan medewerkers van de
Stichting Twickel en aan de leden van
de vereniging Vrienden van Twickel.

Het lidmaatschap van de vereniging
Vrienden van Twickel bedraagt
14,00 euro.
Het lidmaatschap kan worden
aangevraagd bij de secretaris van de
vereniging Vrienden van Twickel.

Inlevering kopij:

Voor 1 augustus bij de
redactie van het Twickelblad,
Postbus 2, 7490 AA Delden,
e-mail archieff@twickel.nl
De redactie houdt zich het recht
voor artikelen in te korten en
te redigeren.

Tenzij anders vermeld zijn
de foto's bij de artikelen
van de auteurs.

Overname van een artikel of een
gedeelte hiervan is alleen
mogelijk na schriftelijke
toestemming van de redactie.

Losse nummers à 3,00 euro zijn
verkrijgbaar in de landgoed-
winkel van de Stichting Twickel,
boekhandel Broekhuis in Hengelo,
de VVV-Delden en The Read Shop
'Holtvoort' in Delden.

Tekstvervaardiging en druk:
Drukkerij Twente Hengelo b.v.

ISSN 0927-6548

Index op vorige nummers

Internet: www.twickel.nl

Van de redactie

Het is 27 mei jl. wanneer in dit 'woord van de redactie' schrijf. Het is altijd weer zoeken naar een onderwerp en natuurlijk kan ik schrijven over de inhoud van dit nummer; het verhaal over de herinrichting van de rondweg moet u zeker lezen of dat de oranjeboomen weer in de tuin staan. Wij van de redactie gaan ervan uit dat u, zodra het Twickelblad bij u op de deurmat valt, overal onverwijld mee stopt, een kopje koffie/thee inschenkt en het blad gaat lezen. U komt op deze manier alle artikelen tegen en kunt u zich daar zelf een mening over vormen. Als redactie zouden wij het op prijs stellen om van u te horen hoe u het Twickelblad vindt. Saaie artikelen, leuke artikelen, ideeën voor artikelen, gewoon ideeën. U kunt mailen naar archieff@twickel.nl of gewoon op uw wandeling over het landgoed een briefje afgeven in de landgoedwinkel.

De redactie bedankt Gerrit Aalderink voor zijn voortreffelijk werk dat hij al die jaren voor het Twickelblad heeft gedaan en heet Helmg Kleerebezem van harte welkom als nieuw redactielid.

De reacties die we hebben gekregen op het eerste nummer van dit jaar waren zeer positief. De afwisseling in artikelen en de foto's werden als zeer positief ervaren. Maar het is belangrijk dat wij van u, als vrienden en natuurlijk ook de andere lezers, handvatten krijgen om het blad nog beter en mooier te maken.

Gisteren, de 26e dus, had ik een voorbespreking over het symposium dat 8 juni wordt gehouden ter gelegenheid van het verschijnen van het boek 'Boerenerven op het landgoed Twickel', geschreven en getekend door Lennert Vrij. Elders in het blad vindt u een aankondiging over dit boek. Tijdens dit gesprek met de inleiders van het symposium kwam 'het verloren gaan van boerderijen' ter sprake. Mijn opmerking dat niet alles bewaard hoeft te worden viel niet geheel in goede aarde. De reactie was dat je alles moet vragen om een deel binnen te halen. Loop je met zo'n opstelling niet het gevaar dat je dan de keuze van het bewaren laat bij de partij die daar overgaat. Is het dan niet beter om duidelijk aan te geven wat je wilt bewaren en daarvoor gaan. Ik kan mij voorstellen dat de ene boerderij meer de moeite waard is dan de andere. Onlangs was er een reclame op de tv. En die ging van 'Vraag er één en je krijgt er twee'. Laten we elkaar serieus nemen en er geen spelletje van maken. Of ben ik nu wel heel erg naïef.

Joep Scheffer

IN DIT NUMMER

- Plan voor herinrichting Deldense rondweg gereed	3
- Landgoedwinkel op Twickel	4
- Een uitschieter in de reewildstand	6
- Mest, een probleem van alle tijden	7
- Een onderhoudsplan voor uurwerken	8
- Naegelholt van Erve Nijhuis	10
- De oranjeboomen staan weer in de tuin	11
- Van planten tot zagen	12
- Stichting Baron Van Ittersumfonds	14
- De kolk van de Noordmolen als haven	16
- mijn Twickel	17
- Nachtlindervangst in de rotstuijn	18
- Bezoek aan Bad Bentheim	21
- Boekaankondigingen	22
- Agenda	23

Foto voorpagina:

Het aantal reeën is dit jaar enorm toegenomen.

Foto: Joop Schoonderbeek.

Plan voor herinrichting Deldense rondweg gereed

Op 3 juni is het plan voor een betere inpassing van de rondweg om Delden aan het publiek gepresenteerd. Dit plan voorziet in het herstel van de relatie tussen Stad Delden en het landgoed Twickel. De redactie van het Twickelblad sprak met de 'geestelijke vader' van het rapport, de Amsterdamse landschapsarchitect Michael van Gessel.

Michael van Gessel poserend in zijn daktuin met op de achtergrond de Westertoren.

Foto: Helmig Kleerebezem.

Michael, die in Wageningen landschapsarchitectuur studeerde, stelt in het rapport dat de relatie tussen het landgoed Twickel en Stad Delden in de jaren zeventig ruw is verstoord door de aanleg van de rondweg om Delden. Michael vanuit zijn huis uitkijkend naar de Westertoren aan de rand van de Jordaan: "De weg zou nu zeker op een andere wijze zijn ingepast in het landschap dan ruim dertig jaar geleden gebruikelijk was".

In 1999 stelde Michael van Gessel zijn 'masterplan' op voor het herstel van de uitgebreide parkaanleg rond kasteel Twickel. Hierdoor groeide het bewustzijn dat de aanleg van de rondweg een ernstige verstoring van dit parkgebied heeft veroorzaakt. De parkaanleg van Twickel loopt immers door tot aan de bebouwde kom van Delden. Er is zelfs een uitloper tot aan het station. Ook waren er verschillende wegen en paden waarlangs de Deldenaar het

landgoed binnen ging. Dit feit heeft altijd gezorgd voor een hechte relatie van Delden met het landgoed.

Door de aanleg van de rondweg in 1970 vervielen de meeste verbindingen. De resterende verbindingen werden verlegd. In plaats van de rust die bij een landgoed past heerst hier het verkeerslawaaï. Om de aanleg mogelijk te maken moest een brede strook vlak achter het kasteel kaal gemaakt worden. Ter hoogte van de Deldeneres werd een enorm ravijn uitgegraven waar de weg verdiept in kwam te liggen. Ter hoogte van het Villapark ligt de rondweg juist verhoogd op een dijklichaam zodat hij daar nog meer opvalt. De weg kreeg de allure van een semi-snelweg. Dat was logisch omdat de weg destijds een schakel was in de E8, de verbinding Amsterdam-Berlijn. De aanleg van het uitgebreide knooppunt ter hoogte van de Deldeneres liep vooruit op een volgende semi-snelweg die Delden met Almelo moest verbinden. Die weg, de S23, kwam er mede door toedoen van de Vereniging Vrienden van Twickel gelukkig nooit. De functie van de rondweg als onderdeel van de E8 heeft maar kort geduurd omdat de A1 sneller dan verwacht kon worden doorgetrokken. Dit alles leidt tot de conclusie dat de weg voor zijn huidige functie flink overgedimensioneerd is.

Onder het motto 'fouten uit het verleden hoeven niet onherstelbaar te zijn' heeft de Stichting Twickel contact opgenomen met de Provincie Overijssel die tegenwoordig 'eigenaar' van de rondweg is. Samen werd een aanvraag ingediend om met behulp van een subsidie in het kader van de Nota Belvédère een ruimtelijk onderzoek te doen naar het herstel van de relatie Delden en Twickel. Dankzij een zeer lovend advies van de commissie die de subsidieaanvragen moet beantwoorden werd de subsidie toegezegd.

Inmiddels is het plan gereed. Het is een gezamenlijk product van Michael van Gessel en medewerkers van de Provincie Overijssel die beschikken over de benodigde technische kennis. Bij de planvorming waren ook verschillende andere instanties nauw betrokken zoals de gemeente Hof van Twente, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, het Oversticht en uiteraard verschillende medewerkers van Twickel zelf.

Een samenvatting van het plan is als bijlage bij dit Twickelblad gevoegd. Het complete rapport is in een aantrekkelijke uitvoering verkrijgbaar in de landgoedwinkel.

Helmig Kleerebezem
Albert Schimmelpenninck

'Goede producten behoeven geen krans'

In 1998 heeft het bestuur van de Stichting Twickel prof. Van der Ploeg van de Universiteit Wageningen gevraagd een onderzoek te verrichten 'naar de toekomst van de landbouw op Twickel'. Er waren oplossingen en handvatten nodig voor die toekomst. Eén van de conclusies van het lijvige eindrapport was zorg voor een landgoedwinkel!

Wat de individuele pachter niet kan, wordt geconcentreerd in de landgoedwinkel. Alle producten van het landgoed worden op één plek verkocht. Daarnaast was er ook behoefte aan een informatiepunt. Niet onvermeld mag blijven dat de hoveniers Hans Hondebrink en Gerrit Molenkamp eind jaren tachtig in Engeland waren geweest en met enthousiaste ideeën terugkwamen voor een theeschenkerij en een landgoedwinkel. Dit leidde al tot de inrichting van een theeschenkerij in de oranjerie.

In 1999 zijn er toen in overleg met de pachters verdere plannen gemaakt wat heeft geresulteerd in de landgoedwinkel aan de Twickelerlaan, bij de parkeerplaats. De winkel bestaat sinds 2001 en buiten Liesbeth Hassink en Truus Spits werkt de winkel met zes vaste vrijwilligers.

Lies Hassink geeft leiding aan de theeschenkerij en werkt samen met de vrijwilligers van de kook- en knutselploeg. Truus Spits organiseert de rondleidingen in de tuin en het kasteel, en verzorgt de public relations. De landgoedwinkel valt onder het beheer van Jett Schadd die verantwoordelijk is voor de hele buitenplaats. In 1999 is zij in dienst getreden als conservator van het kasteel, welke functie een jaar later werd uitgebreid met het beheer van de andere onderdelen van de buitenplaats.

Producten

In eerste instantie werd gekeken naar de producten die al op het landgoed aanwezig zijn. Verder werd natuurlijk gekeken naar de eigen moestuin en daarnaast kwamen de

Van links naar rechts: Truus Spits, Jet Schadd, Caspar Worst, Noortje van Wijhe en Gerda van der Linden

boeken, briefkaarten, cd's, terra cotta producten enzovoort. Elk product moet een relatie hebben met Twickel. Men staat open voor nieuwe producten, mits ze een relatie met Twickel hebben.

De leiding van de landgoedwinkel is aanwezig op de jaarlijkse pachtersvergadering om het een en ander te vertellen over het reilen en zeilen van de winkel. En tevredenheid alom als men hoort dat het goed gaat met de omzet en dat door een goede en constante aanvoer er bij de klanten vertrouwen ontstaat en men terugkomt. Voor de pachters die producten leveren, is de landgoedwinkel niet hun belangrijkste bron van inkomsten. Voor hen is de naamsbekendheid belangrijk en ze brengen het landgoed met hun producten naar buiten.

In de loop van de jaren hebben Jet, Lies en Truus veel om zich heen gekeken, zowel in Nederland als daarbuiten. Veel dingen die je ziet zijn zeker de moeite waard om uit te proberen, maar er zijn nog meer dingen die je beslist niet wilt. Je leert ervan om vast te houden aan je eigen concept. Er zijn landgoederen die producten van andere landgoedwinkels verkopen. Dat is iets wat op Twickel niet gebeurt. Het wordt dan zo'n winkelketen waar allemaal dezelfde producten liggen. Het is belangrijk dat je productenaanbod uniek is.

Het streven is om quitte te draaien. Uit de kosten komen en een beetje overhouden voor nieuwe producten is het motto. Op de landgoedproducten is de marge wat lager dan op de andere producten. Het gaat erom deze hoogwaardige producten betaalbaar te houden. Als cadeautjes vallen ze altijd in de smaak.

Klantenkring

Door de verkoop van voedselproducten komen veel mensen uit de regio hier kopen. Zij komen dus speciaal naar de landgoedwinkel omdat het voor hen een meerwaarde heeft iets te kopen dat in je eigen omgeving wordt gemaakt. Vooral in de winter merk je dat de vaste klantenkring groeit. In het eerste jaar kostte het moeite om de dag door te komen voor de vrijwilligers, maar nu zijn ze de hele dag in touw om klanten te helpen. Ook door het

Producten in de landgoedwinkel:

Food-producten: Marmelade, jams, kruidenolie en azijn, vlees (Twents landvlees, lams- en varkensvlees), wild, kruiden, geitenkaas, schapenkaas, eieren, sappen, wijn, vis en ijs ...

Non-food producten: Boeken, briefkaarten, correspondentiekaarten, puzzels, cd's, terracotta producten als wijnkoelers, bloempotten, knoflookpotjes en schalen, bloemzaden, planten, maar ook producten gemaakt van onze eigen Twickelstof als theemutsen, placemats, ovenwanten

Openingstijden: mei tot en met oktober op dinsdag t/m zaterdag van 11.00 tot 17.00 uur. In de wintermaanden november tot en met april op woensdag, vrijdag en zaterdag van 11.00 tot 17.00 uur.

De winkel biedt een keur aan artikelen.

adverteren komen er meer klanten die geen idee hadden dat de landgoedwinkel ook in de winter open is. Voor de pachters is het natuurlijk ook een prettig idee dat zij het hele jaar een afzetmarkt hebben.

Een grote wens is om naast de geiten- en schapenkaas ook een koeienkaas van het landgoed te verkopen. Het probleem is echter nog dat er geen pachter op het landgoed aanwezig is die het kaasmaken wil oppakken. Het is nogal een investering om een kaasmakerij te beginnen en dan is de winkel als afzetkanaal te klein om zo'n kaasmakerij rendabel te maken. Er moest dus eerst een groter afzetgebied komen en wie weet is er dan binnen een paar jaar Twickelkaas te koop in de landgoedwinkel.

De wens is om tot een kleine uitbreiding van het assortiment te komen. Niet spectaculair. Daarnaast zijn er al op beperkte schaal kerst- en relatiepakketten geleverd en dat is een onderdeel waar we aandacht aan moeten besteden. De winkel moet wel wat groter. Voor de presentatie van de producten is niet zoveel ruimte. Het kantoorgedeelte moet gescheiden zijn van de winkel en er zou een ontvangstruimte moeten komen waar groepen kunnen komen voor informatie, en waar we video's of dvd's van het landgoed laten zien, workshops houden en exposities kunnen inrichten. De huidige winkel is bedoeld als tijdelijke voorziening. De plannen voor een definitieve winkel zijn er wel, de uitvoering heeft veel voeten in de aarde en dat heeft tijd nodig. Het is dus nog niet zeker dat we binnen een paar jaar in een andere winkel zitten. Belangrijk is dat we de rust die heerst op het landgoed vasthouden.

Joep Scheffer

Een uitschieter in de reewildstand

Op het landgoed Twickel en de omliggende gronden worden jaarlijks reewildtellingen gehouden. De juiste tijd om het reewild te tellen ligt tussen midden maart en midden april. Er is dan in het bos nog weinig voedsel te vinden en de reeën treden in de vroege ochtend en avond uit naar aangrenzende weilanden of akkers waarop bijvoorbeeld rogge te vinden is.

In deze tijd loopt het reewild ook nog in wintersprongen bij elkaar. Na deze tijd gaan de wintersprongen uit elkaar. De reebokken zoeken hun territorium weer op en de drachtige reegeiten trekken naar de plaats, waar zij het vorige jaar hun kalveren hebben gekregen. De reewildtellingen worden uitgevoerd door leden van de WildBeheerEenheid Twickel (WBE) met hulp van mensen die graag naar reewild kijken en er ook een beetje verstand van hebben.

Het gebied van de WBE Twickel is onderverdeeld in vijftien telgebieden. De tellingen vinden plaats door even zo vele telploegjes op een avond en de daarop volgende morgen en avond. De aangetroffen reeën worden op kaart vastgelegd, waarbij dubbeltellingen door verschillende groepjes, zoveel mogelijk worden gecorrigeerd.

Langs de bosrand grazende reeën.

Telling 2004

In 2004 zijn er 428 reeën op Twickel geteld: 110 reebokken, 132 reegeiten, 79 bokkalveren, 78 geitkalveren en 29 niet aangesproken. 'Niet aangesproken' wil zeggen dat er wel een ree is gezien, maar dat men niet kon vaststellen wat het was: een reebok, reegeit danwel een bokkalf of een geitkalf.

De WBE Twickel telt in haar werkgebied al vijftien jaar reewild. In 2001 is er geen reewild geteld in verband met de landelijke MKZ-crisis. Het gemiddelde over deze jaren komt uit op 323 reeën per telling. Er is een licht stijgende tendens. Het resultaat van de laatste telling is dan wel een

uitschieter! Een aantal factoren speelt bij de reewildtelling een rol. Ik zal hier niet te diep op ingaan maar de weersomstandigheden en landbouwwerkzaamheden spelen daar een rol bij.

De jaarlijkse aanwas bij reewild is vrij hoog. De volwassen reegeiten krijgen tot op hoge leeftijd ieder jaar twee kalveren. De reegeiten die voor de eerste keer drachtig zijn, krijgen meestal maar een kalf. De jaarlijkse aanwas in ons gebied ramen wij op circa driehonderd stuks.

Voedselgebrek

Voor een stabiele reewildstand is het nodig dat er jaarlijks even veel bijkomen als afgaan. Deze laatste categorie bestaat uit de dieren die een natuurlijke dood sterven, de dieren die verongelukken (valwild), en de dieren die door reewildjagers worden geschoten (afschot). We gaan er dan even van uit dat er geen dieren verdwijnen door stropers!

Als er geen afschot van reewild zou zijn, is dat voor een reewildstand catastrofaal. De stand groeit en groeit. Uiteindelijk is er vooral in de winter voedselgebrek en de draagkracht van het gebied wordt overschreden. Dit is terug te vinden in een slechtere conditie van de dieren die hen vatbaar maakt voor ziektes. Is dit punt bereikt, dan klappt zo'n hele reewildstand in elkaar en alleen de sterke dieren blijven over. De rest sterft een langzame dood.

Reewildbeheer kan in ons land, waar natuurlijke vijanden ontbreken, niet worden toegepast zonder afschot. De stand moet binnen de perken gehouden worden.

In het werkgebied van de WBE Twickel lopen nogal wat doorgaande wegen. Daarnaast eisen het Twentekanaal met haar zijtak en de spoorlijn een jaarlijkse tol van de reewildstand in de WBE Twickel. Het jaarlijkse aantal stuks valwild ligt, voor zover bekend, tussen de veertig en vijftig reeën. Daarnaast is er jaarlijks een onbekend aantal slachtoffers door maaiverliezen en dergelijke.

Afschotplan

Aan de hand van verschillende kenmerken van het gebied, zoals voedselaanbod, weet de WBE hoeveel reeën er kunnen leven in haar werkgebied. Samen met de uitslag van de telling stellen wij een afschotplan op, waarin wordt vastgesteld hoeveel reeën per jaar in de WBE Twickel uit de stand moeten worden weggenomen. Dit plan wordt ter goedkeuring aan het provinciaal bestuur voorgelegd. De laatste jaren krijgt de WBE vergunning voor afschot van 80 mannelijke en 81 vrouwelijke dieren. Het bestuur van de WBE verdeelt dit afschot op grond van de telling onder

Het ree heeft een indringer bespeurd.

de reewildjagers van de WBE. Het is dikwijls een hele klus het afschot volledig te realiseren, want reewild is schuw. Er zijn twee methoden om het reewild te schieten: vanaf de bekende hoogzit of door te 'bersen'. Bersen houdt in dat de jager probeert zo dicht mogelijk bij het ree te komen. Bij beide methodes wordt een kogelgeweer gebruikt. Hagelgeweren mogen voor reewild niet gebruikt worden. Reewildjacht is een individuele aangelegenheid en werkt

afgezien van de knal- nauwelijks verstorend. Vrouwelijk reewild wordt alleen in de winter geschoten; mannelijk wild juist in de zomer. Mocht u in de ochtend of avond-schemering een reewildjager tegen komen dan is hij (of zij) bezig met de bokkenjacht.

Joop Schoonderbeek

Voorzitter Reewildcommissie WBE Twickel

Mest, een probleem van alle tijden

Over de problemen waar de agrarische sector in onze tijd mee kampt kunnen we dagelijks in de kranten lezen. De quota voor melk, koeien, slachtvee en kippen, de toegestane hoeveelheid mest en de landbouwsubsidies zijn bekende onderwerpen.

Vroeger was stalmest in wezen de enige bron voor bemesting van de grond, zowel voor de landbouwgronden als de weilanden. Soms werden heideplaggen gestoken om de bovenlaag van de heide door de landbouwgrond te mengen. De boer wiens land langs een beekje lag, kon daardoor soms profiteren van de sedimentatie langs de beekoevers als zo'n beek jaarlijks buiten haar oevers trad en daar dan beekbezinking achterliet.

Vóór de introductie van de kunstmest spaarde de boer de gehele winter de mest in potstallen of mestvaalten, om die mest in het voorjaar uit te rijden. In die tijd was er eigenlijk bijna altijd gebrek aan goede bemesting.

Heden ten dage echter vormen te grote hoeveelheden (drijf)mest voor veel boeren een last. Het kost handenvol geld om die mest op te slaan en om er een goede bestemming voor te vinden. De kosten om de mest af te voeren naar specifieke landbouwgebieden, vormen voor veel veehouders een extra belasting.

Ligt het probleem momenteel bij de vraag hoe men de mest kwijtraakt; vroeger was het probleem juist omgekeerd. Hoe kwam men aan goede en voldoende stalmest?

Die vraag wordt beantwoord door enkele noteringen in de rentmeestersrekeningen in het Huisarchief Twickel. Zo lezen we bijvoorbeeld in de journalen van rentmeester Mulder: op 12 januari 1846 werd aan M. Waanders, schipper te Enter, een bedrag betaald van fl 30,95 voor vervoer per schuitvracht en levering van Mastenbroeker mest. Op diezelfde datum noteerde de rentmeester dat hij ook fl 21,35 betaalde aan J. Evers, schipper te Enter, voor Mastenbroeker mest en scheepsvracht. Kennelijk was er in de veeteelpolder van Mastenbroek toen al een overschot aan stalmest. Ongetwijfeld hebben genoemde schippers toen gebruik gemaakt van de Twickelervaart, welke eerder namens Twickel werd graven.

De problemen van mestoverschot en vervoer zijn dus niet slechts van deze tijd, maar ze zijn nu wel van een andere orde. In wezen was ook de levering van de originele Chili-salpeter uit Zuid-Amerika een aanvoer van (vogel)mest naar onze landbouwgebieden.

H. Reynders

Klokken moeten lopen, rust roest

Anderhalf jaar geleden vroeg Jet Schadd mij een onderhoudsplan op te stellen voor de uurwerken op kasteel Twickel. Omdat de collectie meer dan negentig klokken en horloges omvat, hebben mijn medewerker en ik ons in eerste instantie beperkt tot de drieënvijftig klokken in de belangrijkste vertrekken.

De rijk uitgevoerde pendule 'Au bon Sauvage', vuurverguld in verschillende tinten.

De eerste mechanische uurwerken golden als ware kunstvoorwerpen, zowel wat betreft het fraaie uiterlijk als het vernuftige mechanisme dat hierin verborgen zat. Maar in de loop der eeuwen werden klokken steeds meer gemeen goed. Zo was een uurwerk later in de eerste plaats een functioneel technisch gebruiksvoorwerp, al dan niet ondergebracht in een fraaie kast. Vanuit deze visie werden de uurwerken ook onderhouden en gerepareerd. Er werd dus alleen voor gezorgd dat de klokken zo goed mogelijk gelijk zouden lopen. Eigenlijk zoals wij nu een wasmachine of auto laten repareren. Een enkele keer schreef de reparateur zijn naam met daarbij de datum in een verloren hoekje, maar meestal werkte men anoniem en werd er niet opgeschreven wat er zoal aan de klokken werd gedaan.

Inventarisatie

Maar tijden veranderen en als accurate tijdmeten zijn mechanische uurwerken intussen vervangen door elektronische exemplaren.

Hierdoor is de noodzaak verdwenen om ons met mechanisch werkende klokken bezig te houden en dreigt praktische kennis verloren te gaan. Het tijdperk van de mechanische klok bakent zich steeds scherper af en deze uurwerken worden steeds zeldzamer.

Al met al een goede reden om een lijn te trekken en de unieke collectie klokken van Twickel, zowel qua uiterlijk als technisch, nauwkeurig te beschrijven. Ook moest worden vermeld in welke conditie zij verkeren. Pas dan wordt het mogelijk vast te stellen welke exemplaren mogen lopen zonder dat het mechanisme beschadigt, welke klokken mogen lopen na een schoonmaakbeurt met olie geven ter plaatse en welke uurwerken eerst een grondige revisie in de werkplaats behoeven.

De indrukwekkende kast van de staande klok gesigneerd door Colombie uit Haarlem.

De wijzerplaat van de unieke tafelklok, waarbij een groepje muzikanten beweegt op de muziek van het bellenspeelwerk.

De fraaie Italiaanse kast met Boulle techniek ingelegd op de wijzerplaat gesigneerd door Margi uit Palermo.

De beschrijvingen geven ook inzicht hoe zeldzaam en/of historisch belangrijk een specifieke klok is en wat de mogelijkheden zijn van een complete of gedeeltelijke restauratie.

De inventarisatie van de drieënvijftig klokken heeft uiteindelijk, zowel digitaal als in boekvorm, in juni 2003 gestalte gekregen.

In beweging

Maar er is meer voor nodig om deze indrukwekkende verzameling klokken veilig door de tijd heen te loodsen. Hoe vreemd het ook klinkt, een belangrijke voorwaarde is dat klokken ook werkelijk (kunnen) lopen. Dit bevordert niet alleen het inzicht in hoe deze precies werken, maar het is ook een directe bijdrage aan het behoud ervan.

De bewegende onderdelen vormen onderling, mits in goede conditie gehouden en juist op elkaar afgesteld, een functioneel organisme, dat door de werking zichzelf onderhoudt.

Ofwel andersom gezegd 'Rust Roest!'

Dagelijkse verzorging

Een andere voorwaarde is het vinden van juist die éne persoon, die de dagelijkse verzorging op zich wil nemen. Uiteindelijk loopt een klok letterlijk op de energie van degene die hem opwindt. Voor deze taak is technische kennis geen vereiste, maar een zorgvuldige hand en veel aandacht des te meer.

Op Twickel is Alexander van den Tweel dit ten voeten uit! Al tijdens de inventarisatie bleek dat hij van vele exemplaren de eigenaardigheden kende.

Door het gedrag van de individuele klokken bij te houden op een weekstaat, kunnen wij precies zien welke exemplaren extra aandacht nodig hebben. Samen met het verslag van onze werkzaamheden blijft het document van elke klok compleet en biedt het een uitgangspunt voor hen die in de toekomst met de collectie te maken krijgen.

Het plan stelt een inhaalslag voor door maandelijks die uurwerken onder handen te nemen die, na een kleine onderhoudsbeurt ter plaatse, weer mogen lopen.

Later zal blijken welke frequentie nodig is om de in gang gezette klokken veilig lopende te houden.

Melgert Spaander

Leerlingen basisscholen te gast in de

Op 6 april kwamen de leerlingen en de leerkrachten van de Deldense basisscholen Twickelo, Rannink en Erve Hooyerinck bijeen in de Twickelerlaan, waar ze werden ontvangen door bosbaas Gert Jan Roelofs en ondergetekende. We wilden de leerlingen iets laten zien van het bosbeheer.

We maakten in groepen een wandeling door het oude bos, waarin het afgelopen jaar een dunning had plaats gevonden. De stammen van de eikenbomen lagen nog langs de paden. Er kwamen al snel vragen los als: waarom is hier gezaagd en wat betekenen de gele plaatjes met nummers op het eindstuk van de stam en de oranje verfstippen op de bomen.

We vertelden dat de bosbaas op een rondgang door het bos zijn keuze maakt. De bomen die gezaagd moeten worden, merkt hij met een oranje stip, waarna de bosploeg ze in de herfst gaat vellen. De stammen van de omgezaagde bomen worden naar de weg gesleept om opgemeten te worden. De inhoudsmaat en de kwaliteit komen op een geel genummerd plaatje onderaan de stam te staan. Een groot gedeelte van het hout is bestemd voor onze eigen zagerij.

Op onze wandeling kwamen we bij een jonge eiken aanplant van zo'n twintig jaar oud. De onderbegroeiing die als ondersteuning heeft gediend, is pas weggezaagd. De bomen hebben dankzij de ondergroei mooie rechte stam-

De leerlingen planten boompjes in het bosperceel aan de Nijhuisbinnenweg in de buurtschap Oele.

bossen en op de zagerij

Met z'n allen op een boomstronk.

Adjunct-rentmeester Hans Gierveld gaf uitleg bij de zagerij.

men gekregen. Bomen die **toch** een verkeerde takvorming vertonen, worden **bijgesnoeid**.

Verder in het bos kwamen we bij een stuk natuurlijke verjonging. In dit bosgedeelte is zaad dat in de bodem zat uitgegroeid tot boompjes. **Ondertussen** konden we genieten van een stelletje grote **bonte** spechten die zich op het restant van een oude **beuk** te goed deden aan insecten.

In het Ossenweitje zagen we nog restanten liggen van een door de storm gevelde **reusachtige** eik. Het wortelgestel is er nog. Hier heb **ik** een foto van de leerlingen gemaakt.

Tenslotte fietsten we **naar** de houtzagerij, waar de adjunct-rentmeester Hans **Gierveld** en de bedrijfsleider van de zagerij **Rinus Hofstede** ons opwachten. Hier volgde een rondleiding met **een** duidelijke uitleg over het zagen en het productiebeleid.

De volgende dag was **het** plantdag. De leerlingen kwamen om half tien aan bij **de** Nijhuisbinnenweg in Oele. Daar werden onder begeleiding van personeelsleden van Twickel achthonderd **boompjes** geplant.

Om half twaalf was dit **werk** geklaard en was er voor iedereen een beker **chocolademelk**. Het waren leerzame dagen: de leerlingen **toonden** veel belangstelling en de leerkrachten waren **enthousiast**.

Hans Spijkerman

Het familiewapen

Het familiewapen van de Van Ittersums toont drie ezelskoppen. Dit wapen dateert uit het eind van de veertiende eeuw. De familienaam is trouwens van nog oudere datum. Er wordt al melding van gemaakt in 1120. De in het wapen voorkomende kleuren keel (rood) en zilver (wit) zijn de kleuren van het landgoed, die bijvoorbeeld terugkeren in de luiken van de boerderijen.

Over het ontstaan van het wapen is een fraai verhaal bewaard gebleven, dat speelt ten tijde van de vroegere Duitse keizers. Eén van zijn hovelingen zou tijdens een toernooi zijn tegenstander uit het zadel gelicht hebben en bij het openen van diens vizier de keizer herkend hebben. Verontwaardigd zei de keizer: "Gij zijt een ezel". Waarop de hoveling in het latijn antwoordde: "Id ter sum". Dit klinkt hetzelfde als zijn naam en betekent: "Dat ben ik driemaal". Of de legende op waarheid berust, is niet te zeggen. In elk geval wordt het wapen van de familie Van Ittersum gevormd door drie ezelskoppen van keel op een schild van zilver. Op het helmteken prijken twee ezelsoren.

De familieleden doen veel zelf. Willem Hendrik en zijn echtgenote zijn dagelijks volop bezig. Daarbij worden zij bijgestaan door een klein team van medewerkers. De tuinman en de onderhoudsman die twee rechterhanden hebben, zijn fulltimers. Daarnaast zijn er twee parttimers voor de verzorging van de boekhouding en het verdere onderhoud. Het jacht- en publiekstoezicht wordt uitgeoefend door twee vrijwilligers.

Allen zetten zich met groot enthousiasme in voor de instandhouding, ontwikkeling en exploitatie van het landgoed.

Aafke Brunt

Literatuur:

Landgoed 't Rozendael-'t Nijenhuis, Uitgave van de Vereniging Overijssels Particulier Grondbezit, Dalfsen, 1999.

De kolk van de Noordmolen als haven

De jaarrekeningen van de rentmeesters van Twickel vormen een schat aan gegevens. In de rekeningen van rentmeester Herborn (H.A.T. 2491) komen een paar interessante betalingen voor, waaruit blijkt dat er werd gevaren op de Azelerbeek. Zo staat er dat op 26 oktober 1765 vijf guldens en zes stuivers zijn uitgegeven. De omschrijving van de uitgave luidt als volgt: *Op ordre van H.H.G.B. voor een douceur of premie betaald aan Jan Barends, Schuivevoerder tot Enter, ter oorsaake denselven d'eerste sijnde, die met een beladene schuijte circa à 22 ponden swaers (voor Frans Snijder uit Delden) met volle zeilen van Zwol komende in de molekolk bij de Noordmole voor de nieuwgemaakte schoeiinge en craan is aangekoomen.*

Een maand later staat er een soortgelijk bericht: *Aan Jasper Lucas cum suis voor drie schuijten Vrieseveense turf voor de allereerstemaal alhier in de Noordmoolewaterkolk aangekoomen.*

De Noordmolen, geschilderd door J.H. Coster, 1890.

Deze berichten maken duidelijk, dat het in die tijd mogelijk was om vanuit de Regge de Azelerbeek op te varen tot aan de Noordmolen. Ook was er een nieuwe beschoeiing gemaakt en een kraan geplaatst voor het lossen van schepen. Wellicht heeft dit graaf Carel George van Wassenaer Obdam in zijn overtuiging gesterkt dat er emploi zou zijn voor een goede vaarweg. Enkele jaren later, in 1771, begon hij immers met het laten graven van de Twickelervaart van de Regge naar Carelshaven!

Jan Hakstegen

met dank aan H. Reynders

Het hoge bruggetje

Mijn grootvader van moeders zijde, Ernst Averink, was voorman in de moestuin van Twickel. Hij woonde met zijn gezin tegenover de ommuurde tuin op de hoek van de Bornseweg en de Twickelerlaan, op erve Wijvekate. Dit boerderijtje is in 1934 helaas afgebroken omdat de Bornseweg recht getrokken moest worden. Nu zeventig jaar later wordt er, naar ik gelezen heb, weer een bocht in gemaakt.

Toen in 1915 één van de beide dochters van Ernst Averink, Frederika, trouwde met Jan Kuiper, kreeg het echtpaar van de Engelse tuinbaas Rabjohn, die in 1911 in de tuin was aangesteld, een stel geelkoperen onderzetters met de teksten: "Our ain fireside" en "The cup that cheers, peace & plenty". Jan Kuiper was mijn vader, hij woonde op erve Schoneveld, geen Twickelboerderij, aan de Benteloseweg in Stad Delden. In november 1928 werd ik daar geboren.

Mijn verbondenheid met Twickel begint met de verhalen van mijn opa en één van mijn eerste herinneringen in verband met Twickel is de arresleerit van de barones. Het was op een mooie winterdag, er was veel sneeuw gevallen, de wereld was wit. De blauwgele vlag hing aan de pomp op de markt ten teken dat de ijsbaan open was. Ik ging als meisje van zeven jaar die dag schaatsen, de ijsbaan werd handmatig geveegd door mannen met grote sneeuwschuivers. Ineens werd er geroepen: "De barones, de barones!"

En ja hoor, daar voltrok zich voor onze kindergen een sprookje. In die stille witte wereld van het Twickelse bos hoorden we bellen rinkelen. En daar gleed over de Bornseweg een mooie arreslee met daarin de barones in bont gehuld. Het bellentuij van het paard klonk prachtig! De schaatsende kinderen waren allemaal naar de voorkant

van de ijsbaan gegaan en zwaaiden naar de barones. De barones wuifde heel vriendelijk terug. Dat heeft toen op mij zo'n indruk gemaakt, dat ik het nu bijna zeventig jaar later nog weet.

Op een kerstfeest van de zondagschool, midden jaren dertig, mocht ik een gedichtje voordragen. De barones was daar ook aanwezig. In de pauze liet ze mij bij zich komen en toen vroeg ze mij of de meisjesnaam van mijn moeder misschien 'Averink' was. "Ja mevrouw", antwoordde ik. "Dat dacht ik al", zei ze. Ik kreeg een hand van haar en ze zei nog: "Je hebt het gedichtje mooi opgezegd, meisje Kuiper". Ik weet nog dat ik me heel bevoorrecht voelde.

Een vriendinnetje van de MULO en ik wandelden en fietsten vaak in de Twickelse bossen. We hielden allebei veel van de natuur. Er zijn zoveel mooie paden in Twickel en zeker bij 'de drie bruggetjes', zoveel mogelijkheden om een bepaalde kant op te gaan dat je er ruzie door kunt krijgen. Als eigenwijze pubers kregen we dat ook. Willy, de vriendin, wilde over het éne bruggetje en ik over een ander. Zij is boos naar huis gelopen, pakte haar fiets, die bij ons thuis tegen de oude put stond, en fietste zonder iemand iets te zeggen weer naar Hengelo, waar ze woonde. Toen ik thuis kwam was er grote consternatie want thuis waren ze bang dat de fiets gestolen was. Wat de paden in Twickel al niet teweeg kunnen brengen! De ruzie werd overigens al snel bijgelegd en er werd weer vrolijk gewandeld en gefietst.

Dan komt er een tijd van 'op vrijers voeten gaan' en samen op een bankje zitten, ook weer in Twickel natuurlijk. De bewuste jongeman is inmiddels vijftig jaar mijn echtgenoot.

We verhuisden na ons trouwen naar Zwolle. We maakten nog wel wandelingen in het bos als we in Twente waren. Met onze beide zoons, gingen we ook weer naar Twickel als we in Delden waren. Zij vonden het 'Hoge Bruggetje' heel mooi. Op een keer was er een 'wegversperring' door een omgevallen boom waarvan de kruin op ons pad lag. Mijn man wilde een ander pad nemen, maar de jongens zeiden: "Nee, niet om fietsen papa, we kruijen er doorheen!". Wat een avontuur!

Na vijfendertig jaar weggeweest te zijn, gingen we in 1989 weer in Delden wonen. In ons huis hangt één van de onderzetters van de heer Rabjohn als sieraad aan de muur. We werden lid van de Vrienden van Twickel en maakten zo met betrekking tot Twickel

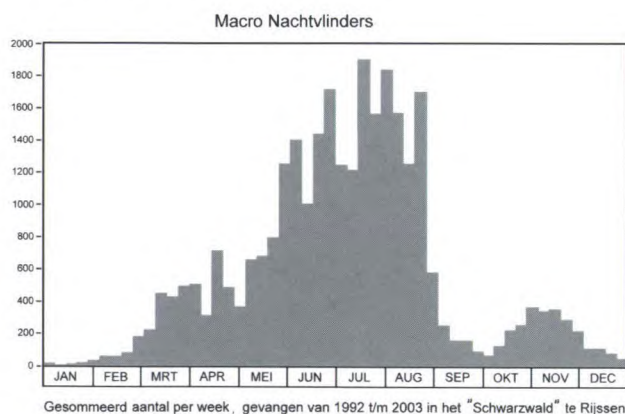
allerlei evenementen mee zoals: lezingen, uitstapjes naar bezittingen van de Stichting Twickel buiten Delden, fietstochten of met de heer Spijkerman 'De Breeriet' in.

Ine Traas-Kuiper

Nachtvlindervangst in de rotstuin

Over het voorkomen van nachtvlinders op Twickel was tot nu toe weinig bekend. Om een indruk te krijgen van voor- of achteruitgang van de vlinderstand was een inventarisatie zeer gewenst. Daarom heb ik van 1996 - 2000 op elf verschillende avonden en nachten getracht een indruk te krijgen van het soortenaantal. Vanwege de vele bloeiende planten werd de rotstuin als vangplaats uitgekozen.

Nachtvlinders worden gewoonlijk verdeeld in twee grote groepen, de Macro's en de Micro's. De laatste groep betreft de kleinere nachtvlinders, vaak 'motjes' genoemd. Alle overige zijn macro's, hoewel daaronder ook enkele zeer kleine soorten vallen. Beide groepen omvatten ruim 900 soorten. In dit verslag komen alleen de macro's aan de orde waarvan er in een geschikt biotoop circa 400 voor kunnen komen. Daarvan zijn er 50 tot 100 schaars tot zeer zeldzaam.

Tijdstip voor de vangst

Bij mijn woning in het Schwarzwald te Rijssen vang ik al twaalf jaar nachtvlinders, elke nacht, weer of geen weer. In totaal werden daarbij meer dan 35000 vlinders gevangen en, dit ter geruststelling, ook weer vrij gelaten. In bijgaand staafdiagram is te zien dat nachtvlinders al begin februari beginnen te vliegen. Het aantal neemt daarna gestaag toe om in juli en augustus het hoogtepunt te bereiken. Merkwaardig is de zeer sterke terugval in de laatste week van augustus. Eind oktober en november zien we een kleine opleving, veroorzaakt door enkele soorten herfstvlinders.

Gewapend met deze kennis werden de vangavonden op Twickel zo gekozen dat naar verwachting een zo groot mogelijk aantal soorten kon worden vastgesteld. Daarom werd gevangen in april (1x), mei (2x), juni (1x), juli (4x) en augustus (3x). Dit resulteerde in een totaal aantal van 142 soorten, hetgeen naar schatting circa 40% van het totale aantal voor dit gebied zal zijn. Om de schaarsere soorten te kunnen vaststellen zou het aantal vangnachten minstens vertienvoudigd moeten worden. Zo vang ik in mijn tuin, na 12 jaar, nog steeds nieuwe soorten waaronder enkele zeer zeldzame.

Bij de vangst zijn we erg afhankelijk van het weer. De

De vlindervangers. Links: Jan Meijerink.

Foto: Maarten Hermanussen.

vlinders vliegen het best op warme, zoele zomernachten met bewolkte hemel die uitstraling voorkomt. Hoe warmer hoe beter, waarbij lichte motregen geen probleem is. Vaak vang je bij dreigend onweer het best, terwijl harde wind en heldere maan ongunstig zijn. Zodra de temperatuur onder nul graden Celsius daalt vliegt geen enkele vlinder meer.

De vangmethoden

Om vast te kunnen stellen welke soorten er in een bepaald gebied voorkomen, kennen we een aantal vangmethoden.

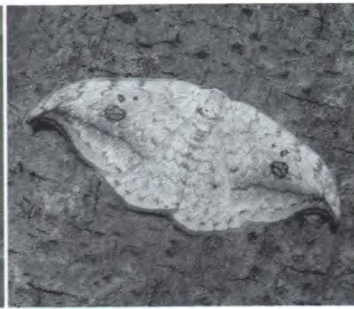
- 1 Het vangen van de rupsen.
- 2 De smeermethode.
- 3 De automatisch vangende lichtval.
- 4 Vangst met menglichtlamp en wit laken.

Op Twickel werden alleen de beide laatste methoden toegepast omdat die in het algemeen de beste resultaten opleveren. Bij de smeermethode wordt een mengsel van perenstroop, donker bier, jam, limonadesiroop en enkele sterk riekende stoffen op bomen gesmeerd waarvan sommige soorten graag komen snoepen. Evenals vissers hebben ook vlinderaars vaak hun geheime recept voor de samenstelling van het smeersel.

De meeste nachtvlinders reageren heel goed op ultraviolet licht. Het best gaat dit door een menglichtlamp voor een verticaal wit laken te plaatsen. Hoe meer licht, hoe groter de vangst zal zijn. De vlinders nemen plaats op het

Slakrupsvlinder

Berkeneenstaart

Braamuil

Lieveling

Halvemaanvlinder

Oranje lepentakvlinder

Populierenpijlstaart

Wapendrager

Brandvlervlinder

Kroonvogeltje

Bruine beer

Hazelaaruil

Enkele op Twickel gevangen nachtvlindersoorten.

laken zodat ze 'eenvoudig' te determineren zijn. Sommige soorten lijken echter zo sterk op elkaar dat ze slechts door middel van genitaal-determinatie van elkaar zijn te onderscheiden.

Ook op Twickel werkte de lichtvangst goed waarbij vanaf de schemering tot circa één uur 's nachts werd gevangen. Enkele keren werd de lichtval gebruikt die de gehele nacht brandt doch meestal wat minder individuen oplevert. De val werkt volgens het fuikprincipe waarbij de vlinders worden aangetrokken door een UV-lamp. De volgende ochtend worden de vlinders, na determinatie, weer vrijgelaten.

De vangresultaten

Met het thans op Twickel gevangen aantal soorten mogen we best tevreden zijn, omdat het een indicatie is voor een goed nachtvlinderbiotop. Er werden voornamelijk soorten gevangen die in Twente vrij algemeen zijn

maar het onderzoek leverde ook enkele zeldzame soorten op. Zo is bijvoorbeeld het **Kleine Eikenblad** (*Phyllodes tremulifolia*) een vlinder die **schaars** voorkomt in het oosten en zuiden van ons land. **Deze** soort werd in Twente eerder vastgesteld te Denekamp, Vasse en Saasveld.

Een andere leuke soort **is** de Oranje Iepentakvlinder (*Angerona prunaria*) die **ook** in gering aantal in Twente voorkomt en onder meer **gevangen** werd in Almelo, Saasveld, Vasse, Denekamp **en** Rijssen.

Verder leverde de rotstuijn nog een aantal zeldzame soorten op die geen **Nederlandse** naam hebben. De zeldzamere en minder opvallende soorten dragen alleen een wetenschappelijke naam.

Zo komt 'Polyplocia ridens' alleen voor in de loofbossen in het oosten van ons land. **Deze** werd onder meer gevangen in Almelo en Rijssen.

'Eupithecia denotata' is een klein spannertje dat mogelijk nog zeldzamer **voorkomt** en in Twente alleen in Rijssen werd gevangen.

'*Oligia versicolor*' is een klein uiltje dat eveneens alleen in Rijssen werd vastgesteld.

'*Trisateles emortualis*' behoort tot de groep van de snuitvlinders en werd onder meer gevangen te Almelo, Saasveld, Vasse, Denekamp en Rijssen.

Op de hierbij afgedrukte foto zien we een aantal soorten die in de rotstuin werden gevangen en waarvan de meeste vrij algemeen in Twente voorkomen.

Voor de volledigheid wordt hierbij de complete lijst opgenomen van alle soorten met het aantal dat daarvan werd gevangen.

Ten slotte dank ik de medewerkers in de kasteeltuin Liesbeth Hassink, Hans Hondebrink en Mark ter Horst voor de hulp die ik van hen kreeg op de meest ongebruikelijke tijden. Teun Schoolkate werd zo enthousiast door de vlindervangst dat hij zelf een lichtval bouwde en daardoor de lijst nog met enkele soorten kon aanvullen. Mogelijk dat we in de toekomst nog meer vangpogingen kunnen doen en daarmee de lijst nog aanzienlijk kunnen uitbreiden.

Jan Meijerink

Lijst van waargenomen macro-nachtvlinders door J.A. Meijerink

<i>Apoda limicodes</i>	1	<i>Petrophora chlorosata</i>	1	<i>Noctua pronuba</i>	11
<i>Phyllodesma tremulifolia</i>	1	<i>Opisthograptis luteolata</i>	2	<i>Noctua fimbriata</i>	3
<i>Drepana binaria</i>	10	<i>Ennomos erosaria</i>	1	<i>Noctua janthina</i>	2
<i>Drepana cultraria</i>	3	<i>Selenia dentaria</i>	1	<i>Noctua janthe</i>	9
<i>Drepana falcataria</i>	2	<i>Selenia tetralunaria</i>	1	<i>Diarsia brunnea</i>	2
<i>Drepana curvatula</i>	6	<i>Crocallis elinguarua</i>	1	<i>Diarsia rubi</i>	14
<i>Thyatira batis</i>	3	<i>Ourapteryx sambucaria</i>	1	<i>Xestia c-nigrum</i>	5
<i>Tethea ocularis</i>	1	<i>Angerona prunaria</i>	1	<i>Xesfia triangulum</i>	4
<i>Tetheella fluctuosa</i>	2	<i>Biston betularia</i>	3	<i>Discestra trifolii</i>	3
<i>Polyplocia ridens</i>	1	<i>Agrotis puta</i>	2	<i>Melanchnra persicariae</i>	2
<i>Geometra papilionaria</i>	1	<i>Agrotis exclamationis</i>	8	<i>Lacanobia oleracea</i>	6
<i>Comibaena bajularia</i>	1	<i>Agrotis clavis</i>	3	<i>Cerapteryx graminis</i>	3
<i>Hemitha aestivaria</i>	6	<i>Agrotis segetum</i>	2	<i>Orthosia stabilis</i>	1
<i>Chlorissa viridata</i>	1	<i>Nola cucullatella</i>	1	<i>Orthosia incerta</i>	3
<i>Jodis lactearia</i>	1	<i>Phragmatobia fuliginosa</i>	1	<i>Orthosia gothica</i>	4
<i>Cyclophora punctaria</i>	4	<i>Diaphora mendica</i>	4	<i>Mythimna impura</i>	1
<i>Cyclophora linearia</i>	3	<i>Spilosoma luteum</i>	7	<i>Mythimna comma</i>	1
<i>Timandra griseata</i>	5	<i>Spilosoma lubricipeda</i>	8	<i>Conistra vaccinii</i>	2
<i>Scopula nigropunctata</i>	1	<i>Arctia caja</i>	1	<i>Acronicta aceris</i>	2
<i>Idaea dimidiata</i>	3	<i>Eilema deplana</i>	12	<i>Acronicta psi</i>	3
<i>Idaea aversata</i>	16	<i>Eilema complana</i>	1	<i>Acronicta rumicis</i>	1
<i>Xanthorhoe designata</i>	2	<i>Eilema sororcula</i>	2	<i>Amphipyra pyramidea</i>	3
<i>Xanthorhoe spadicearia</i>	5	<i>Pelosia muscerda</i>	8	<i>Dypterygia scabriuscula</i>	3
<i>Xanthorhoe fluctuata</i>	1	<i>Miltochrista miniata</i>	12	<i>Rusina ferruginea</i>	1
<i>Epirrhoe alternata</i>	2	<i>Euproctis similis</i>	2	<i>Ipomorpha retusa</i>	1
<i>Eulithis testate</i>	1	<i>Dasychira pudibunda</i>	10	<i>Ipomorpha subtusa</i>	1
<i>Ecliptopera silaceata</i>	1	<i>Eligmodonta ziczac</i>	1	<i>Cosmia trapezina</i>	20
<i>Chloroclista truncata</i>	1	<i>Ptilodon capucina</i>	5	<i>Apamea monoglypha</i>	2
<i>Plemyria rubiginata</i>	1	<i>Pterostoma palpina</i>	1	<i>Apamea ophiogramma</i>	1
<i>Thera obeliscata</i>	1	<i>Pheosia gnoma</i>	2	<i>Oligia versicolor</i>	1
<i>Pareulype berberata</i>	3	<i>Pheosia tremula</i>	1	<i>Oligia latruncula</i>	1
<i>Perizoma alchemillata</i>	3	<i>Drymonia ruficornis</i>	10	<i>Mesoligia furuncula</i>	1
<i>Eupithecia linariata</i>	3	<i>Notodonta dromedaries</i>	3	<i>Archanara sparganii</i>	2
<i>Eupithecia centaureata</i>	1	<i>Peridea anceps</i>	6	<i>Charanyca trigrammica</i>	2
<i>Eupithecia vulgata</i>	1	<i>Phalera bucephala</i>	4	<i>Hoplodrina alsines</i>	4
<i>Eupithecia denotata</i>	1	<i>Laothoe populi</i>	3	<i>Caradrina morpheus</i>	2
<i>Eupithecia indigata</i>	1	<i>Smerinthus ocellata</i>	1	<i>Protodeltote pygarga</i>	2
<i>Eupithecia abbreviata</i>	1	<i>Hyloicus pinastri</i>	1	<i>Pseudoips fagana</i>	3
<i>Chloroclistis v-ata</i>	1	<i>Campaea margaritata</i>	2	<i>Colocasia coryli</i>	4
<i>Calliclystis rectangulata</i>	2	<i>Cabera exanthemata</i>	1	<i>Diachrysia chrysis</i>	3
<i>Calliclystis debiliata</i>	1	<i>Cabera pusaria</i>	2	<i>Autographa gamma</i>	17
<i>Gymnoscelis rufifasciata</i>	1	<i>Ectropis bistortata</i>	6	<i>Abrostola trigemin</i>	1
<i>Lomaspilis marginata</i>	1	<i>Ectropis crepuscularia</i>	6	<i>Rivula sericealis</i>	2
<i>Semiothisa notata</i>	2	<i>Serraca punctinalis</i>	1	<i>Herminia grisealis</i>	1
<i>Semiothisa alternaria</i>	3	<i>Alcis repandata</i>	1	<i>Trisateles emortualis</i>	1
<i>Semiothisa liturata</i>	1	<i>Peribatodes rhomboidaria</i>	12	<i>Nycteola revayana</i>	1
<i>Itame brunneata</i>	1	<i>Axilia putris</i>	3		
<i>Itame wauaria</i>	1	<i>Ochroleura plecta</i>	25		

Bezoek aan Bad Bentheim

Ruim honderd Vrienden hebben op zaterdag 8 mei, Twickeldag 2004, een bezoek gebracht aan Bad Bentheim in de gelijknamige Grafschaft. Na genoten te hebben van koffie of thee in Cafe Alt Bentheim liepen we naar de burcht die vanaf 1020 gebouwd is op de uitlopers van het Bentheimerwald.

Onder leiding van gidsen brachten we een bezoek aan het kasteel op de rots. De zeer bekwame gidsen namen ons vanaf de 'Oberestor' mee naar de slotkapel de Katharinenkirche, en de vestigingsmuren met de Pulverturm, om even later oog in oog te komen staan met de Herrgott von Bentheim, een zandstenen beeld met een intrigerende geschiedenis.

Via de binnenhof bezochten we het 'sprookjesslot' om daar te genieten van de prachtige zalen met rijke inventaris. Ook keken we in het op een van de hierbij gaande foto's afgebeelde luxueuze slaapvertrek, waar ooit koningin Emma de nacht heeft doorgebracht. Fürst Alexis

was getrouwd met haar zuster Pauline, prinses zu Waldeck und Pyrmont.

Klokslag twaalf uur verlieten we overgoten met wetenswaardigheden de burcht om even later in restaurant Schulze Berndt met een warme lunch onze magen te strelen.

De afsluiting van de dag werd gevormd door een rondwandeling door het oude stadje Bad Bentheim. De kronkelende steegjes voerden ons naar een Ankerbalkenhaus, de St. Johannes Kirche en de Evangelisch Reformierte Kirche om vervolgens door de Synagogenstiege naar de gereedstaande bussen te wandelen.

Klokslag half vijf uur reden we weer naar Stad Delden. Daar aangekomen was eenieder het er over eens: het was een fijne en leerzame dag, mede dankzij Gerdi Leussink en Adri Boer van de activiteitencommissie.

Helmig Kleerebezem

Kastelen en havezaten in Twente

Twente kent een groot aantal kastelen en havezaten. Veel boeken zijn vol geschreven met belangrijke wetenswaardigheden van de gebouwen, tuinen en haar bewoners. Wat eigenlijk ontbrak was een fotoboek. Een fotoboek dat recht doet aan al die mooie buitenplaatsen. Henk Frons, onder andere bekend van 'Twickel; met hart en ziel', en Broekhuis Uitgeverij hebben de handen in elkaar geslagen en het nieuwe fotoboek 'Kastelen en havezaten in Twente' het licht laten zien. Met 80 pagina's en ca. 90 foto's geeft het boek op bijzondere wijze de nog zestien bestaande en bewoonde havezaten in Twente weer.

Veel bewoners doen hun uiterste best om hun woonstede te bewaren voor het nageslacht. Een goed voorbeeld daarvan is de Brecklenkamp. Bijna geëindigd als jeugdherberg maar gelukkig in goede handen terecht gekomen en weer helemaal in oude luister hersteld. De foto's van Henk Frons zijn van een bijzondere kwaliteit en van elke havezate staat een korte beschrijving van het wel en wee door de eeuwen heen. Wilt u een mooi deel van Twente in huis hebben dan is deze uitgave zeker een 'must' en mag niet in uw boekenkast ontbreken.

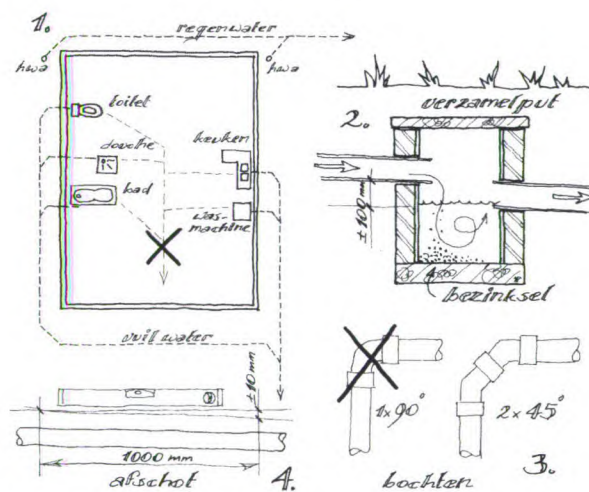
Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel en in de landgoedwinkel van Twickel. Henk Frons, *Kastelen en havezaten in Twente*, Broekhuis Uitgeverij. ISBN 90 70162 88 1, 80 pagina's, gebonden, ca. 90 foto's, € 18,50.

Sluiting weg Borne-Delden

De provincie is begonnen met de werkzaamheden tot reconstructie van de weg Borne-Delden. Deze weg wordt ingericht als 50 km-weg. In verband hiermee wordt het weggedeelte tussen Borne en het kruispunt met de Twickelerlaan gesloten. Deze sluiting vindt plaats in de periode van 18 augustus tot en met 15 november 2004. Het gedeelte tussen Delden en de kruising blijft met uitzondering van de maandagen toegankelijk, zij het met hindernissen.

Boerenerven op het landgoed Twickel. Bouw, beheer en onderhoud.

Deze uitgave over de boerderijen op het landgoed Twickel laat u een andere kant zien van het boerenerv. Zien we meestal de mooie plaatjes in diverse jaargetijden, nu wordt de aandacht gevestigd op het bouwen, beheren en het onderhouden van de boerderij. Lennert Vrij maakt op onnavolgbare wijze in woord en beeld duidelijk hoe één en ander kan worden aangepakt. De uitgave begint met een algemeen beeld over het boerenerv vroeger en nu. In hoofdstuk twee, samen geschreven met Greet Bierema, wordt het Twentse landschap beschreven, het traditionele erf, het moderne erf, erfinrichting, aanleg, onderhoud en beplanting. Hoofdstuk drie behandelt de gebouwen en de bouwdeelen komen in hoofdstuk vier aan de orde. Een van de sterke punten van deze uitgave zijn de zeer duidelijke illustraties die zeer ondersteunend zijn bij de tekst en de lezer en gebruiker van dit boek de nodige handvaten geven om een en ander aan zijn boerderij te veranderen cq. aan te passen. Dit boek is gepresenteerd op het symposium van 8 juni jl. dat op het landgoed Twickel is gehouden.

Het boek is verkrijgbaar in de boekhandel en natuurlijk in de landgoedwinkel van Twickel. Lennert Vrij en Greet Bierema, *Boerenerven op het landgoed Twickel. Bouw, beheer en onderhoud*, Broekhuis Uitgeverij.

ISBN 90 70162 90 3, 144 pagina's, integraal gebonden, ca. 350 illustraties, € 25,00.

Agenda

Actuele informatie is te vinden op de website:
www.twickel.nl

16 juni, 14 juli, 11 en 25 augustus, 22 september en 20 oktober

Excursies met de boswachter van Twickel naar de Breeriet. Het park, dat gesitueerd is aan het Bornsevoetpad werd eind 19e eeuw aangelegd naar een ontwerp van de bekende landschapsarchitect L.P. Zocher. Het maakt deel uit van het kerngebied van het landgoed Twickel. Het is één van de rustige gebieden waar de dieren zich overdag kunnen terugtrekken. Jachtopziener en boswachter Hans Spijkerman organiseert hier groepsexcursies. Belangstellenden kunnen zich op geven bij de landgoedwinkel van Twickel, 074 - 376 1020, die 's middags om 14.00 uur ook het vertrekpunt is. De kosten à € 4,- p.p. kunnen ter plaatse worden voldaan. Kinderen tot 12 jaar mogen gratis mee. De excursie duurt ongeveer anderhalf tot twee uur.

7 juli of 14 juli

Optreden van het Senioren Orkest Overijssel in de tuinen van Twickel, aanvang 14.00 uur. Het optreden is gepland voor 7 juli. Bij regen wordt uitgeweken naar 14 juli.

28 juli

Uitvoering van het Ricciotti Orkest in de tuinen van Twickel. Aanvang 20.00 uur. De entree is gratis.

29 augustus

Op deze zondag fietsen we langs de mooiste Twickelboerderijen. We starten tussen 13.30 en 14.00 uur vanaf de parkeerplaats bij het zwembad De Mors en het tennispark in Delden.

10 september

Kasteeldag met bezoek aan het kasteel en de tuinen van Twickel. De leden ontvangen nog nader bericht.

11 september

Openstelling van de stallen op het voorplein van kasteel Twickel van 11.00 - 17.00 uur.

11 en 12 september

Open Monumentenweekend. Het park van het Hof te Dieren is op beide dagen opengesteld van 11.00-17.00 uur. In het park kunt u de nieuwe folder over het Hof te Dieren verkrijgen.

Deze zomer in de tuinen

De concerten van het Ricciotti orkest vinden plaats in een gemoedelijke sfeer. Ze trekken dan ook veel bezoekers.

Na een vrolijk 'Voorjaarsweekend' met duizenden bloembollen en bezoekers zijn de tuinen van Twickel weer geopend. De zomer biedt weer veel afwisseling. De natuur verrast ons met bloeiende heesters, fleurige éénjarigen in de perken en de op dit moment altijd overweldigende hoeveelheden in bloei gekomen rodo-dendrons. Daarnaast wordt het seizoen opgefleurd door een aantal evenementen.

Voor woensdag 7 juli, bij regen op 14 juli, hebben wij een optreden georganiseerd van het Senioren Orkest Overijssel. Dit concert vindt plaats in de tuin. Het begint om 14.00 uur. Na het succes van vorig jaar willen we dit orkest aan meer mensen laten horen.

De muzikale apotheose komt dan weer van het Ricciotti ensemble, een jeugdorkest dat al weer vele zomers naar Twickel komt. De toegang is vrij. De belangstellenden kunnen zelf hun klapstoeltjes of een plaid meebrengen. Als het enthousiasme van het orkest overslaat op het publiek wordt het weer een hele bijzondere avond. Bij slecht weer zorgen we ervoor dat het optreden plaats vindt in de paardenschuur aan de Twickelerlaan.

In september is er weer een 'Moestuindag'. Op de zaterdag van het 'Open Monumentenweekend' zijn dit jaar de stallen op het voorplein te bezichtigen. Hierover leest u meer in het volgende nummer.

De citrus-collectie heeft na de ijsheiligen de oranje-rie weer verlaten en geniet van de zon in de formele tuin. Daarmee is er weer ruimte voor de theeschenkerij. De vrijwilligers staan klaar om onze tuinbezoekers van thee of koffie te voorzien met eigen gebakken cakes, scones of notentaarten. De lunchgerechten zijn zoveel mogelijk samengesteld met de producten van pachters van het landgoed, die ook te koop zijn in de landgoedwinkel.

Wij verheugen ons op een mooie zomer en we hopen u allemaal in de tuinen te kunnen ontmoeten. Denkt u nog even aan de 'Jaarkaart', waarmee u het gehele jaar naar binnen kunt lopen?

Jet Schadd

Dankzij de aanschaf van een nieuwe tractor gaan de oranjebomen nu makkelijk naar buiten. Aan het stuur Johan Extercate die de tuinploeg al veertig jaar bij dit werk ondersteunt.

Foto: Alexander van den Tweel.